

Povezovanje lastnikov gozdov in učenje za skupno gospodarjenje- izkušnje KE Radlje

Jerneja Čoderl²⁴, Zdenka Jamnik²⁵, Nevenka Bogataj²⁶,

^{24,25}Zavod za gozdove Slovenije, KE Radlje ob Dravi, Koroška cesta 68, 2360 Radlje ob Dravi,

²⁶Andragoški center Slovenije, Šmartinska 134 a, 1000 Ljubljana, nevenka.bogataj@acs.si

Pregled literature o lastnikih gozda kaže dve značilnosti: pojmovanje lastnika gozda kot le za les zainteresiranega malega posestnika in izrazito pomanjkanje podatkov za vse oblike, ki od te podobe odstopajo. Temeljni problem, ki ga s prispevkom naslavljamo, je pomanjkanje podatkov za vse oblike, ki od dosedanjega klasičnega pojmovanja lastnika odstopajo. Če naj povezovanje lastnikov sloni predvsem na obstoječih praksah sodelovanja, jih moramo namreč najprej spoznati in kritično ovrednotiti, tudi tam, kjer zaradi relativnega obilja vira povezovanje in sodelovanje na videz nista potrebni. Tak primer je Koroška, ki jo z vidika lastništva gozda določajo večji lastniki gozda z zaokroženo posestjo v obliki celkov. Ekonomsko ovrednoten naravni vir, prisoten na večjih zaokroženih površinah, je v slovenskem kontekstu izjemna okoliščina, zato že desetletja tudi učni objekt slovenskih študentov gozdarstva in tujih obiskovalcev.

V prispevku navajamo in dokumentiramo dolgoletno domačo prakso in izkušnje KE Radlje (Zavod za gozdove OE Slovenj Gradec). Ne glede na kadrovske in organizacijske spremembe zadnjih desetletij so v tej KE razvoj utemeljevali na negi gozda, krajine in ljudi hkrati ki ga upošteva že več generacij ter je bil že večkrat tudi javno predstavljen (Modic, 1976, Krajnc, 1985, Modic, 1995, Čoderl in Jamnik, 2005). Vključevanje in nadgradnja znanja kot dodane vrednosti je v družbi znanja edina logična strateško razvojna usmeritev. V obravnavanem območju nega ni slučajno kontinuirano povezana s paletno oblik učenja (tečaji, delavnice, ekskurzije, študijski krožki) ter inovativnih raziskovalno-razvojnih praks (Pahernikova ustanova leta 2004 z Oddelkom za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete, fokusne skupine lastnic gozda leta 2009 z Andragoškim centrom Slovenije).

Na podlagi opisa izbranih primerov medsebojnih povezav in pretoka med domačini in strokovnjaki za gospodarjenje z gozdom v KE Radlje smo iskali elemente razvoja na lokalni ravni, ki temeljijo na gozdu in medsebojnem sodelovanju. Kriteriji za izbor primerov so bili:

- povezava med ljudmi in naravnim virom,
- vsaj 20 letne izkušnje,
- poudarek in vključevanje znanja, učenja v lokalni razvoj,
- odzivnost in zadovoljstvo udeležencev,

Pred drugo svetovno vojno so na lokalni razvoj na podlagi gozdnih virov ključno vplivali izobraženi in nacionalno zavedni posamezniki, ki so vlagali predvsem v razvoj infrastrukture. Po vojni je bila ključen dejavnik lokalnega razvoja večkrat reorganizirana in preimenovana javna gozdarska služba, ki je razvila mrežo cest in začela izobraževalno-svetovalno dejavnostjo. Izpostavljamonekatere posameznike ter nekdanjo Temeljno organizacijo kooperantov, katere pestro in obširno dejavnost danes nadaljuje Zavod za gozdove, Krajevna enota Radlje. Primera celovitejšega sodobnega sodelovanja med domačini in strokovno gozdarsko službo sta študijska krožka Šintli ter Žage in mlini, ki sta mobilizirala izkušnjsko pridobljena znanja ter promovirala prakse trajnostne gozda. Kompleksnejši pristop k spoznavanju in rabi gozda je torej možen, učinkuje primarno na lokalni ravni, na višjih ravneh pa vodi v povečano participacijo. Možnost združevanja lastnikov gozdov v društvo domačinom ni predstavljala potenciala za dodano vrednost, dokler ni bila finančno

stimulirana. Trenutno sodelovanje med gozdarsko službo in lokalno javnostjo se ocenjuje kot zadovoljivo, uveljavlja pa se je tudi nova oblika sodelovanja z javnostjo, Pahernikova ustanova.

Učinki stalne in pestre dejavnosti gozdarskih strokovnjakov ter lokalne gozdarske institucije kažejo naslednje učinke:

- povečan obseg nege gozda,
- participacija lastnikov pri gozdnogospodarskem načrtovanju,
- dvosmeren dialog med stroko, domačini, zlasti lastniki gozda, a tudi z javnostjo (npr. Pahernikova ustanova);
- odzivnost lokalnih lastnikov gozdov na strokovno delo javne gozdarske službe;
- pisna gradiva, ki jih javnost in domači mladi že uporabljajo v formalnem šolanju;
- dokumentiranje lokalnih znanj, spretnosti in dediščine v brošurah in na CDju,
- krepitev lokalne samozavesti,
- prepoznavnost lokalnih potencialov, ki odpira možnosti gospodarskega razvoja npr. turizma v gozdu s poučnimi vsebinami npr. o lokalno specifičnih znanjih, negovanosti gozda),
- utrjevanje identitete z zgledi (npr. delovanja celkov, sodelovanja stroke z javnostjo).

Značilnosti koroških lastnikov gozda z vidika njihove strukture niso znane, z dedovanji in trgovanjem z gozdovi se nenehno tudi spreminjajo. V zadnjih letih je veliko zanimanje za nakupe gozdov izražajo kupci iz Avstrije. Poleg klasičnih kazalcev za njihovo opredelitev so ključna njihova znanja, spretnosti in stališča. Če pridobivanje znanj o gozdu primarno in tradicionalno poteka v okviru družine in tim. »pomembnih bližnjih«, je posebnost KE Radlje zadnja desetletja tudi sistematično svetovalno-izobraževalno delo javne gozdarske službe, ki je doživljala različne organizacijske spremembe ter se zato tudi večkrat preimenovala. To delo je vpeto med usmeritve centralne enote Zavoda za gozdove in lokalne potrebe. Ker so se v preteklosti tako posamezniki kot institucije odzvali konkretne probleme domačinov celo širše od svojih obveznosti ter so za lokalni razvoj (samoiniciativno) našli dodatna sredstva, sodelavce, oblike učenja, sodelovanja in promocije, danes uživa(jo) zaupanje. Povezovanje javne gozdarske službe z lastniki gozdov je najuspešnejše z domačini, saj sta zaupanje in skupen interes za uspešno delo z gozdom in širšim prostorom nedvoumna. Interes in želja po sodelovanju z oddaljenimi obstaja, vendar interes in razvojne vizije oddaljenih lastnikov gozda doslej niso bili ugotavljeni. Poleg posameznikov, institucij in dolgoročnega sistematičnega in kompleksnega so-delovanja javnosti in stroke dopuščamo možnost, da je posebej prizadeven pristop k lokalnemu razvoju na podlagi gozdnih virov pogojen tudi z vlogo ženske v gozdarstvu. Vodja izbrane KE je že več kot dve desetletji ženska, kar je bila za gozdarstvo nekoč posebnost (prim. Kolšek, 1990, Bogataj, 2010). Oseben stik, inovativen kompleksnejši pristop in njegova prezrtost sta namreč značilna za manjšine, spričo pomanjkanja (tudi teh) podatkov pa taka interpretacija primera dobre prakse povezovanja lastnikov gozdov in učenja za skupno gospodarjenje v KE Radlje ostaja le na ravni hipoteze.

Pilotni opis izkušenj KE Radlje je vreden preciznejše analize pa tudi posnemanja, in sicer kot kontinuirana lokalna praksa sodelovanja med različnimi ravnmi razvoja ter kot model sodelovanja in vključevanja znanja v razvoj.